

MŮJ ROK

1949

MŮJ ROK 1949

Alena Breuerová, Jarmila Frejtichová

*Vydalo nakladatelství BizBooks v Brně roku 2023 ve společnosti Albatros Media a. s.
se sídlem 5. května 22, Praha 4.
Číslo publikace 42 622.*

Odpovědná redaktorka: *Jarmila Frejtichová*

Jazyková korektura: *Jana Kuchařová*

Grafický design: *Ema Pavlovská*

Technická redakce: *Barbora Pokorná*

Obálka: *Pavel Ševčík*

Ilustrace na obálce: *Martin Rubec*

2. vydání

© *Alena Breuerová, Jarmila Frejtichová, 2023*

© *Alexandr Hampl, ČTK*

ISBN tištěné verze 978-80-265-1164-9

ISBN e-knihy 978-80-265-1173-1 (1. zveřejnění, 2023) (ePDF)

www.bizbooks.cz

e-shop: www.albatrosmedia.cz

Cena uvedená výrobcem představuje nezávaznou doporučenou spotřebitelskou cenu.

Nakladateli se přes veškeré úsilí nepodařilo najít autory některých fotografií ani jejich případné dědice. Pokud existují, nechť nakladatele laskavě kontaktují.

Bizbooks

OBSAH

Úvodem	4
Věnování	5
PF 1949	6
Rok podle jiných kalendářů	7
Čísla, tabulky a statistiky	8
Narodili se	10
Rok Žlutého Buvola	14
Kultura	18
Literatura	20
Film	35
Divadlo	47
Hudba	53
Výtvarné umění	61
Média a reklama	66
Jazykový koutek	76
Realita všedního dne	80
Realita všedního dne	82
Jídlo	107
Móda	116
Architektura a design	126
Doprava	134
Sport	146
Zdraví	153
A odsuzuje se...	158
Humor	164
Kalendárium 1949	170

ÚVODEM

Zatímco rok 1948 patří ke klíčovým mezníkům historie 20. století, ten následující zůstává skryt v jeho stínu. Přitom je to vrcholně nespravedlivé. Je to právě rok 1949, kdy začíná většina změn, které symbolizují nástup doby komunismu. Jsou ovšem mezi námi lidé, pro které byl devětačtyřicátý mimořádný vřdycky. Jsou to ti, kteří právě rok po „Vítězném únoru“ spatřili světlo tohoto světa.

V roce jejich narození začala první pětiletka. Je přijat zákon o JZD. Začíná industrializace Slovenska a budování těžkého průmyslu. Celá země se připravuje na oslavy 70. narozenin J. V. Stalina.

Ze Zlína je Gottwaldov, z vil továrníků jsou jesle a mateřské školky. Za západní části poraženého Německa se stává Německá spolková republika, na východě vzniká NDR.

Pomalou se uvolňuje přidělový systém, na podzim si lidé poprvé mohou koupit bez lístků chleba a brambory.

A i když rok 1949 patří k těm, které obracejí osudy lidí totálně naruby, život ve své nezníčitelnosti pokračuje dál. Z rozhlasu zní Jiřina Salačová a Rudolf Cortés, v kinech exceluje krásná Vlasta Fialová v roli Divé Bány a v USA mladička Marilyn Monroe pózuje nahá, aby si vydělala na činži.

Zavzpomínejme tedy na jeden z dramatických roků pohnutého dvacátého století, rok, kdy končí poslední z norimberských procesů, rok, kdy vzniká NATO a rok, kdy Valerie Hunter Gordonová získává britský patent na jednorázové dětské plenky.

P.S. Možná, že vy sami máte jiný ročník narození, ale rádi byste tuto knížku věnovali někomu ze svých blízkých, kdo se v roce 1949 narodil – nebo narodila. Následující stránka je tu pro vás – a vaše přání oslavenci.

Stránka pro tebe

PF 1949

ROK PODLE JINÝCH KALENDÁŘŮ

Gregoriánský kalendář	1949 (MCMXLIX)
Arménský kalendář	1398
Asyrský kalendář	6699
Barmský kalendář	1311
Bengálský kalendář	1356
Berberský kalendář	2899
Buddhistický kalendář	2493
Byzantský kalendář	7457–7458
Čínský kalendář	4645/4646, Žlutý Buvol
Etiopský kalendář	1941–1942
Hebrejský kalendář	5709–5710
Íránský kalendář	1327–1328
Islámský kalendář	1368–1369
Japonský kalendář	24. rok éry Šōwa
Javánský kalendář	1880–1881
Koptský kalendář	1665–1666
Korejský kalendář	4282
Thajský solární kalendář	2492

ČÍSLA, TABULKY A STATISTIKY

CENY POTRAVIN A ZBOŽÍ V KČ

(jde o ceny zboží vázaného trhu; ceny na volném trhu jsou až několikanásobně vyšší)

Chleba	5,-/kg
Mouka hrubá pšeničná	7,-
Rýže	10,-
Brambory	1,90
Hovězí s kostí	35,-
Vepřový bůček	43,-
Sýr eidam 30%	92,-
Vejsce	3,-
Cukr kostkový	15,70
Kuře	77,-
Kapr	37,-
Sádlo	60,-
Mléko 2%	4,45
Máslo	80,-
Káva	115,-/kg
Čaj	200,-
Čokoláda	80,-
Pivo 10°	3,20/1/2 l
Rum 40%	269,-/l
Mýdlo jádrové	38,-/kg
Pánská košile bavlněná	220,-
Pánský oblek vlněný	1550,-
Polobotky pánské	458,-
Automobil Tatrapian	130 000,-
Čistírna: pánský oblek	61,-
dámské šaty	57,-

SPOTŘEBA NA 1 OBYVATELE ZA ROK

33 kg	masa
196,5 l	mléka a mléčných výrobků
4,8 kg	másla
140	vajec
77,9 kg	chleba
26,5 kg	cukru
1,1 kg	čokolády
122,4 kg	brambor
53,9 kg	ovoce
78,2 l	piva/6,3 l vína
3,7 l	lihovin 40%

BYDLENÍ

Dokončeno 29076 nových bytů, z toho
9500 v rodinných domcích

CESTOVNÍ RUCH

Počet ubytovacích zařízení	5143
Počet lůžek	145 422

ŠKOLNÍ ROK 1949 ČSSR

Počet jeslí	301
Mateřské školy	518
Počet základních škol	14 546
Počet vysokých škol	25
Na vysokých školách studuje	51 198
studentů (z toho 10 127 žen).	

Počet vysokoškoláků na 1000 obyvatel
v ČSSR je 4,0.

KULTURA

Divadla	60
Dokončené filmy 209 (z toho 29 celovečerních)	
Počet vydaných knih	5 800
Kina (státní)	3 007
Knihovny lidové	14 528

ČSSR

Průměrná měsíční mzda (ve státním sektoru, bez JZD)	870 Kčs

Průměrná hrubá měsíční mzda v průmyslu
4 310 Kčs

Průměr starobních důchodů
zaměstnanců: 379 (vdovské 255)

ZDRAVOTNICKÁ ZAŘÍZENÍ ČSR

Nemocnice	185
Psychiatrické léčebny	13
Počet lékařů	11 221
Počet obyvatel na jednoho lékaře	1 100

DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ

Počet obyvatel podle sčítání lidu z 1.3. 1950: 12 338 450
(od posledního sčítání v roce 1930 nastal úbytek o 11,9 %)

Počet sňatků: 130 645 (10,6 na 1000 obyv.)

Počet rozvodů: 11 257 (0,91 na 1000 obyv)

Rozvody na 100 sňatků: 8,6 (na Slovensku 1,7)

Počet narozených dětí: 280 937

Počet úmrtí: 146 359 (nejčastější příčinou jsou nemoci oběhové soustavy)

Přirozený přírůstek: 130 178

NEJOBLÍBENĚJŠÍ CHLAPECKÁ JMÉNA

Josef	6120
Jiří	5308
Jaroslav	3987
Jan	3661
František	3554
Václav	2930
Miroslav	2897
Zdeněk	2570
Karel	2418
Pavel	2410

NEJOBLÍBENĚJŠÍ DÍVČÍ JMÉNA

Marie	8439
Jana	4189
Věra	3162
Anna	3118
Eva	3086
Hana	2949
Jaroslava	2800
Alena	2380
Ludmila	2343
Helena	1963

NARODILI SE

ČESKÁ REPUBLIKA

Michael Žantovský, překladatel z angličtiny, spisovatel, textař, politik a diplomat	3. ledna
Daniel Kroupa, český politik, vysokoškolský učitel, filosof	6. ledna
Jan Neckář, český hudebník, zpěvák a skladatel	11. února
Jiří Drahoš, fyzikální chemik	20. února
Ivana Trumpová, americká lyžařka, modelka a podnikatelka českého původu	20. února
Rudy Kovanda, český bavič, zpěvák a sportovec († 29. října 1989)	21. února
Karel Loprais, český automobilový závodník	4. března
Dagmar Bláhová, česko-australská herečka, divadelní režisérka, překladatelka	5. března
Pavel Dobeš, český folkový písničkář	22. března
Zuzana Michnová, česká hudební skladatelka, textařka a zpěvačka	31. března
Hana Ulrychová, česká zpěvačka	31. března
Pepa Nos, český písničkář, učitel jógy a jazyků	16. května
Jiří Korn, zpěvák, kytarista, tanečník, moderátor a herec	17. května
Eliška Balzerová, herečka	25. května
Ota Petřina, kytarista, skladatel, textař, zpěvák a kapelník († 11. července 2015)	4. června
Karel Zich, český zpěvák, kytarista a hudební skladatel († 13. července 2004)	10. června
Bořek Šípek, výtvarník, architekt a designér († 13. února 2016)	14. června
Helena Třeštíková, česká režisérka a pedagožka, ministryně kultury	22. června
Laďka Kozderková, česká muzikálová zpěvačka a herečka († 17. listopadu 1986)	26. června

Eliška Balzerová

Hana Ulrychová

Helena Fibingerová , <i>mistryně světa ve vrhu koulí, politička</i>	13. července
Bolek Polívka , <i>herec, mím, dramatik a scenárista</i>	31. července
Olga Sommerová , <i>česká filmová dokumentaristka</i>	2. srpna
Ladislav Špaček , <i>spisovatel, televizní novinář a moderátor</i>	17. srpna
Oldřich Janota , <i>český písničkář, kytarista, zpěvák</i>	27. srpna
Pepa Streichl , <i>ostravský bluesový a folkový písničkář († 11. srpna 2013)</i>	8. září
Michael Rittstein , <i>český výtvarník</i>	17. září
Hana Mašková , <i>československá krasobruslařka († 31. března 1972)</i>	26. září
Milan Dvořák , <i>český tlumočník a překladatel</i>	29. září
Václav Hořejší , <i>český molekulární imunolog</i>	14. října
Jiří Schmitzer , <i>český herec a písničkář</i>	25. října
Pavel Zedníček , <i>český herec</i>	1. listopadu
Cyril Höschl , <i>psychiatr, popularizátor vědy a vysokoškolský pedagog</i>	12. listopadu
Petra Černocká , <i>česká zpěvačka a herečka</i>	24. listopadu
Václav Jamek , <i>spisovatel, básník, překladatel</i>	27. listopadu
Miluše Voborníková , <i>česká zpěvačka</i>	25. prosince

Jiří Drahoš

Petra Černocká

SVĚT

Haruki Murakami , <i>japonský spisovatel a překladatel</i>	12. ledna
Philippe Starck , <i>francouzský designér</i>	18. ledna
Niki Lauda , <i>rakouský pilot Formule</i>	22. února
Slavoj Žižek , <i>slovenský filosof a kulturní teoretik</i>	21. března
Fanny Ardantová , <i>francouzská filmová herečka</i>	22. března
Alla Pugačova , <i>ruská zpěvačka</i>	15. dubna
Paloma Picasso , <i>francouzská módní návrhářka</i>	19. dubna
Jessica Langeová , <i>americká divadelní a filmová herečka</i>	20. dubna
Miuccia Prada , <i>italská módní návrhářka</i>	10. května
Ken Follett , <i>britský spisovatel</i>	5. června
Thierry Sabine , <i>francouzský automobilový závodník, zakladatel Rallye Paříž – Dakar († 14. ledna 1986)</i>	13. června
Jarosław Kaczyński , <i>polský politik</i>	18. června
Lech Kaczyński , <i>prezident Polska († 10. dubna 2010)</i>	18. června
Lionel Richie , <i>americký zpěvák, skladatel i herec</i>	20. června
Meryl Streepová , <i>americká divadelní, televizní a filmová herečka</i>	22. června

Alla Pugačova

Meryl Streepová

Horst Seehofer , <i>ministrský předseda Bavorska</i>	4. července
Carl Bildt , <i>premiér Švédska</i>	15. července
Lasse Virén , <i>finský běžec, čtyřnásobný olympijský vítěz</i>	22. července
Richard Gere , <i>americký filmový herec</i>	31. srpna
Irina Rodninová , <i>ruská krasobruslařka, olympijská vítězka</i>	12. září
Twiggy , <i>britská modelka, herečka a zpěvačka</i>	19. září
Bruce Springsteen , <i>americký rockový zpěvák, kytarista a multiinstrumentalista</i>	23. září
Pedro Almodóvar , <i>španělský režisér a scenárista</i>	24. září
Sigourney Weaverová , <i>americká herečka</i>	8. října
Ilich Ramirez Sánchez , <i>terorista známý jako Šakal</i>	12. října
Valerij Borzov , <i>ruský olympijský vítěz a mistr Evropy v běhu na 200 metrů</i>	20. října
Benjamin Netanjahu , <i>izraelský premiér</i>	21. října
Pablo Escobar , <i>šéf kolumbijského drogového kartelu († 2. prosince 1993)</i>	1. prosince
Tom Waits , <i>americký písničkář, šansonier, autor písní a herec</i>	7. prosince

Slavoj Žižek

ROK ŽLUTÉHO BUVOLA

29. 1. 1949 – 16. 2. 1950

Rok Buvola je rokem tvrdé práce. Není to čas, kdy by se dalo sedět s rukama v klíně. Zápřah je to pro všechny. V tomto roce není prostor pro lehkovážnost; je to období konzervativní, metodické, účelné práce a vytrvalého úsilí. Platí: Kdo nepracuje, ať nejlí. Kdo se nevzpírá a podřídí se, bude odměněn.

Následujícím rokem Žlutého (zemského) Buvola v šedesátiletém cyklu, svým charakterem roku nejbližší, byl rok 2009 – rok, kdy se prezidentem USA stal Barack Obama (Buvol). Předcházejícím byl rok 1889: To byla v Paříži u příležitosti Světové výstavy uvedena do provozu Eiffelovka, vznikl kabaret Moulin Rouge a rakouský korunní princ Rudolf se svou milenkou spáchali sebevraždu na loveckém zámku Mayerling. A narodili se Charlie Chaplin a Adolf Hitler.

POVAHA

Lidé narození v roce Žlutého Buvola jsou rozumní, nezávislí a tvrdohlaví. Je obtížné je ovlivnit nebo přesvědčit. Pokud se do něčeho pustí, nepoleví a jdou si vytrvale za tím, dokud nedosáhnou svého. K novotám přistupují opatrně; jsou stoupcem postupného vývoje a budování. V práci i v životě dávají přednost osvědčeným postupům. Nesnaží se hledat zkratky nebo si něco usnadnit, ani nevyhledávají nebo neprosazují nové trendy. Žlutý Buvol dokáže cokoli. Když si něco usmyslí a vydá se na cestu, nikdo jej nezastaví.

Buvol je přátelský, přímočarý a důvěryhodný. K jeho hodnotám patří stabilita a bezpečí. Nelže, nekrade, nepodvádí. Bývá trpělivý a spolehlivý. Nikdy zbytečně neriskuje. Jeho Achillovou patou je to, že špatně snáší změny. Trvá mu dlouho, než se přizpůsobí novým podmínkám.

Tito lidé jsou poctiví a čestní, mají vysoce vyvinuté mravní zásady a dělají jen to, o čem věří, že je správné. Jsou vnitřně přesvědčeni, že jejich úsilí bude nakonec odměněno. Nehledají zvýhodnění a nepatří k těm, kteří by se „uměli prodat“. Často si proto mohou připadat nedocenení.

Slabou stránkou Buvola je umíněnost. Pokud je přesvědčen o své pravdě (a to je téměř vždy), bývá to do té míry, že je ochoten si znepřátelit své blízké nebo zranit něčí city. Jinak je klidný a mírumilovný; nevyhledává konflikty a nemá je rád, pokud se ale rozběsí, je lépe mu jít z cesty. Jako nepřítel je nesmiřitelný.

VZTAHY

Žlutý Buvol není romantik; v práci i v rodinném kruhu se může cítit stejně dobře, ale tíhne spíše k domovu. Potřebuje své útočiště a záleží mu na udržování rodinného krbu. Není zvláště citově založený; svoji náklonnost projevuje spíše tak, že o druhé pečuje. Často a rád radí – dobře, avšak způsobem, který nemusí být přijatelný. A často tak mívá příležitost prohlásit: „Neříkal jsem to?“

Nejlepšími partnery Žlutého Buvola v čínském zvěrokruhu jsou opět Buvol, Had a Kohout

PRÁCE

Je materialisticky založený, snad ne ani tak ve smyslu hromadění hmotných statků jako v tom, že za sebou potřebuje vidět reálnou práci. Někdy má problém chovat se přirozeně, cítí se jako svázaný. Zemský Buvol je ještě praktičtější než jeho kolegové. Stojí pevně na zemi, uvědomuje si hranice svých možností a většinou je s nimi srozuměn. To neznamená, že o nic neusiluje – naopak, jde vytrvale a zvolna za svým cílem.

Vynikne v povoláních, která vyžadují píli a praktické organizační schopnosti; pokud si dokáže uvědomit i svou kreativitu a uplatnit ji, může dosáhnout mimořádných výsledků. K tomu mu dopomáhá i jeho vytrvalost a jasná představa o tom, kam směřuje. Měl by si dát pozor, aby neupadl do stereotypu, nepochyboval o sobě, neohlížel se tolik do minulosti a svou konzervativností – v zájmu „zachování řádu a pořádku“ – se nepřipravoval o nové příležitosti.

ZDRAVÍ

Buvol potřebuje mít svůj vlastní svět, svůj čas a prostor, jinak chřadne. Rád jí. Měl by si ale dát pozor a nepřehánět to: zaživací ústrojí je slabším místem jeho jinak poměrně odolného organismu. Ačkoliv je praktický, má silnou potřebu duševního a citového uspokojení. Často vyhledává meditaci.

„MENŠINOVÉ ZNAMENÍ“: KRYSA

Ti, kteří přišli na svět mezi 1. a 28. lednem, se narodili ještě ve znamení předchozího roku, který byl rokem Žluté Krysy.

Osobnost narozená v tomto znamení je podle asijského horoskopu chytrá (až vychytralá), akční, užvaněná, zvědavá, vynalézavá, manipulativní, veselá – a hravivá. Na rozdíl od Žlutého Buvola je pro ni hromadění majetku naprosto zásadní a ráda dokazuje, že umí vydělávat, třebaže právě Žlutá Krysa je v tomto směru umírněnější než její kolegyně. Někdy bývá rozhazovačná, ale spíše mívá sklony ke skrblictví: neutráčí, ale mamoní. Touží po jistotách a toto je jeden ze způsobů, jak se tato její potřeba projevuje.

Krysa je pilná. Mívá obchodní nebo umělecký talent. Na rozdíl od jiných krys se ale nevrhá tak horlivě do spřádání fantastických plánů a jejich realizace, není tak sebestředná a bezohledná. Nemá ráda změny. Je společenská a miluje drby. Dobře se může uplatnit v povoláních, jako jsou služby, diplomacie nebo žurnalistika.

V roce Žlutého Buvola se narodili například zpěvák **Jiří Korn** (1949), herec **Bolek Polívka** (1949), režisérky **Helena Třeštíková** a **Olga Sommerová** (1949) nebo psychiatr **Cyril Höschl** (1949), závodník **Niki Lauda** (1949), herečka **Meryl Streepová** (1949), známý terorista „**Šakal**“ nebo bratři **Jaroslav** a **Lech Kaczynští** (1949). V jiných letech Buvola přišli na svět americký prezident **Barack Obama** (1961), herci **Paul Newman** (1937), **George Clooney** (1961), **Jack Nicholson** (1937), **Jane Fondová** (1937), **Dustin Hoffman** (1937), zpěvák **Pavel Bobek** (1937), psychiatr **Miroslav Plzák** (1925), princezna **Diana** (1961), kosmonautka **Valentina Těrešková** (1937), politici **Margaret Thatcherová** (1937), **Madeleine Albrightová** (1937) či **Karel Schwarzenberg** (1937).

Dustin Hoffman

Margaret Thatcherová

Paul Newman

Barack Obama

KULTURA

Sestry Allanovy

LITERATURA

Vzniká Svaz československých spisovatelů. Jediným přípustným směrem v literatuře se stává socialistický realismus. Končí většina prvorepublikových vydavatelství. Umírá František Halas. Na Vítězslava Nezvala se snese posměch, nakonec se ale bude smát on. A v Londýně vychází Orwellův román 1984.

Spisovatelé už nechtějí být pokládáni za zvláštní lidi, ani za vyvolence čekající pohodlně na políbení Musy, ani za fantasy odkázané na „podvědomí“, ani za obchodní zpeněžitele nápadů ani za samolibé ctižádostivce slávy, nýbrž chtějí být uvědomělými, vzdělanými uměleckými tvůrci, vzdělanými v naukách marxismu-leninismu. Chtějí být počestnými dělníky slovesného umění.

– Ministr informací Václav Kopecký na IX. sjezdu KSČ

SVAZ ČESKOSLOVENSKÝCH SPISOVATELŮ

V březnu proběhne v budově Národního shromáždění Ustavující první sjezd Svazu československých spisovatelů. Zúčastní se jej kromě domácích autorů také řada zahraničních literátů, především ze států sovětského bloku. Předsedou je zvolen **Jan Drda**. Za jediný možný umělecký směr do budoucna je vyhlášen socialistický realismus. Přesná definice tohoto pojmu vlastně nikdy nebyla stanovena. Vždy se jen odkazovalo na sovětské prameny, především dílo hlavního ideologa A. A. Ždanova (výběr jeho statí u nás vyšel také v roce 1949). Ti, kteří se snaží „vyhovět zadání“, tak nikdy nemají jistotu, že se střefí. Hlavními rysy socialistického realismu byly typizace (postavy měly ztělesňovat určitý třídní typ), stranickost a lidovost. Na sjezdu zazní také výpady proti kosmopolitismu. Ten marxistická ideologie definuje jako „ideologii nepřátelskou, ideologii, která nedostatečně respektuje národní tradice“.

„Odmítáme zásadně tak zvané abstraktní umění, odsuzujeme umění, které nic neříká, kterému nikdo nerozumí, které na nikoho nepůsobí a které se nikomu nelíbí.“

Na základě nových kritérií se začnou sestavovat cenzurní seznamy; zatím je však v tom, co je povoleno a co zakázáno, chaos – iniciativa často vychází (anebo naopak) od knihoven a knihovníků.

Vyzvedávanými autory jsou S. K. Neumann, Jiří Wolker, Julius Fučík, Marie Majerová, Petr Jilemnický nebo Ivan Olbracht. Hledají se autoři noví. Do pracovního plánu svazu spisovatelů byla proto pro nejbližší období zařazena i akce **Pracující do literatury**. Formou literární soutěže měla podpořit začínající spisovatele z řad rolníků a dělníků. Podle sovětského vzoru na ni pak navazoval cyklus školení nových autorů. Těch nejslibnějších se měli ujmout sami spisovatelé – členové svazu. Soutěž proběhla od 1. května do 15. září a její účastníci měli zaslat povídku či báseň na téma dvouletého či pětiletého plánu. Své příspěvky poslalo 744 soutěžících, převážně šlo o verše, někdy i básnické sbírky. Více než tři čtvrtiny příspěvků však byly totálně nepoužitelné. Určitou literární hodnotu mělo podle poroty 150 prací. Vybrané texty otiskl v říjnu literární měsíčník **Nový život** a nejlepších 50 autorů bylo počátkem roku 1950 pozváno na Konferenci začínajících autorů na zámku Dobříš.

Vychází první číslo měsíčníku pro literaturu a literární kritiku **Nový život**. Ten nahradil předchozí literární časopisy, které byly v drtivé většině zrušeny.

SOMRAK SOUKROMÝCH VYDAVATELSTVÍ

Je přijat zákon o vydávání a rozšiřování knih, „kterým se odstraňuje z vydávání literárních a uměleckých děl soukromokapitalistický živel.“

Nový vydavatelský zákon reguloval veškeré aspekty ediční politiky. Vydávání veškerého neperiodického tisku bylo nadále vázáno na vydavatelské oprávnění, které udělovalo ministerstvo informací a osvěty. Nakladatelé, kteří oprávnění neobdrželi, nemohli pokračovat ve své činnosti. Zákon upravoval i vydávání pohlednic, omalovánek a vystřihovánek. To velmi často likvidačně zasáhlo do činnosti nejrůznějších spolků, které si vydáváním pohlednic vydělávaly na svou činnost.

Končí tradiční vydavatelství jako Odeon, Josef R. Vilímek, Toužimský a Moravec... Jak to probíhalo, popisuje ve svých pamětech **dr. Otakar Štorch-Marién**, který založil a vedl nakladatelství Aventinum.

„24. března čtyřicátého devátého roku schválilo Národní shromáždění zákon o vydávání a rozšiřování knih, hudebnin a jiných periodických publikací, podle něhož zanikla všechna soukromá oprávnění. Tím dnem odešel od nás ředitel Šebek (zmocněnec ministerstva informací, který byl jmenován do vydavatelství koncem roku 1948 – pozn. red.) a nastala právní i věcná likvidace, během níž nebylo již dovoleno cokoliv vydávat nebo prodávat“, píše Štorch-Marien. „Z příkazu zmocněnce ministerstva informací (odvolaného později z tohoto místa pro zneužití důvěry) bylo třeba přihlásit podle paragrafu 9 příslušného zákona „všecky věci, které sloužily nebo byly určeny k provozu podniku, zejména zásoby knih, papíru a jiného materiálu, včetně soupisu uzavřených smluv“.

„Skladované knihy přebírala postupně tehdejší Kniha lidu, ale po zlektorování se jich jen část dostávala na normální knihkupecký, eventuálně antikvární trh. Stanovená procenta ze skutečné tržby šla k dobru původního nakladatele. Kancelářské stroje a některé kusy nábytku si oddisponovali jejich noví kolektivní uživatelé. Provozní místnosti si přišla prohlédnout komise. Purkyňovské podstřeší se však nesetkalo s jejím zájmem.“ Knihy, které byly připraveny do tisku, většinou už nevyšly. „Já sám jsem včas zabrzdil, takže nakonec šlo jen o tři takto připravené knihy. Byla však nakladatelství, která podobných měla několikánásobek,“ dodává Štorch-Marien.

Vzniká nakladatelství **Československý spisovatel** – spojením Nakladatelství a knihkupectví František Borový, Evropského literárního klubu, SFINX - Bohumil Janda a Nakladatelského družstva Máj. Jeho úkolem bylo vydávání soudobé české poezie a prózy a výsledků literární vědy. V období 1949–1956 byl jeho ředitelem spisovatel Václav Řezáč. Dvojice Drda a Řezáč získala později posměšnou přezdívku „Drzáč“. Společně se podíleli na vylučování nekomunistických autorů ze Svazu.

Je založena Národní ediční rada česká, která má za úkol vytvářet národní ediční plán a současně řídit a kontrolovat veškerou knižní produkci. Pro ústřední distribuci knih vzniká družstvo Kniha lidu. Byl to preferovaný distributor, jehož specifické postavení musela respektovat všechna povolená nakladatelství a všichni knihkupci. V následujících dvou letech zaniká většina soukromých nakladatelství a knihkupectví a Kniha lidu buduje v podstatě novou distribuční síť.

V polovině roku ministerstvo financí svolilo, aby odborná literatura (knihy, časopisy, odborné publikace) byla osvobozena od všeobecné daně.

Vzniká DILIA, Československé divadelní a literární jednatelství.